

zetes típusait: a sárközi s a matyó hímzést. — *Viski Károly* a magyar pásztorművészetet ismerteti a használt nyersanyag szerint való csoportosításban (fa, szarú, bőr és lószőr) s a csoportokon belül tárgyalja az anyag kikészítését, az egyes tárgyakat és azok díszítési módját. — *Bartók Béla* a zenefolklore-kutatás eddigi eredményeiről számol be s az anyag alapján osztályozza Nagy-Magyarország népeinek zenefolkloreját s azoknak egymásra való hatását mutatja ki; ezek illusztrálására a cikk végén néhány mintadarabot közöl. Végül azon óhajlásának ad kifejezést, hogy a kutatást valamilyen módon központosítani kellene, mert csak így válnék lehetővé a nemzetközi együttműködés az összehasonlító zenefolklore-kutatásban. — *Lajtha László* dolgozatában, a magyar tánc eredetét kutatva, kimutatja, hogy annak egyik eredője az ősi tradíció, a másik az úri osztályok táncának utánezata. A magyar tánc karakterét az egyéni jellegben és az ebből fakadó rögtönzésben találja. Fontosnak tartja a kultikus jellegű táncok kutatását (fáklya-, gyertya-, halottas tánc, stb.). Végül a népi táncok gyűjtésére vonatkozó javaslatait foglalja össze: a táncoknak s a mozgás-művészet kezdetleges megnyilatkozásaival bíró népszokásoknak kinematografiai felvételét s ezeknek tudományos összehasonlítás szempontjából közkinccsé tételét. — *Ernyey József* „A körmövidéki németiség népszínjátékai“ c. cikkében végig vezet a játékok történetén, azok előadásmódján egész eltűnésükig; összeállítja a népi szövegeket azoknak rövid tartalmával együtt. Végül rámutat arra, hogy a bányavárosok szellemi élete minden felülről jövő erőszakoskodás ellenére is mennyire eltér az osztrák, illetve stájer-tirolitól s a cseh-német hatástól.

Szendrey Akos.

KÉRDÉSEK.

18. kérdés. A Budapesti Hirlapnak „Tudományos berkekben“ című rovatában ezt írja *Siculus* a megüresedett elmegyógyászati tan-szék bizalmas hírei közt: „A klinikus-párt főnntartami óhaj-tja néhai Lechner Károlynak, a kolozsvári elmeklinika megalapítójának szellemi örökségét“. Én ugyan nem ismerem a siculusok szórend-jét, de bizonyos az, hogy mi sze-gediek így mondanánk, így írnanék: „főnn akarja tartani“. Melyik szó-rend a helyes?

Felelet. Ez az utóbbi. Á.

19. kérdés. A múlt évben voltam bátor beküldeni a következő kér-dést: „Mi az egyelőre szónak és

helytelen egyelőre alakjának ere-dete?“ Tekintettel arra, hogy vá-laszt még máig sem kaptam, le-gyen szabad kérdenem, hogy ennek oka talán az, hogy e kérdés még tisztázatlan a nyelvészetben?

K. B.

20. kérdés. Két gyermekem két különböző iskolába jár s mind-egyik tanulja Kölcsey Himnuszát. E költeménynek ezt a két sorát:

„Nyögte Mátyás bús hadát
Bécsnek büszke vára“

mindegyik iskolában másképen ma-gyarazzák. Egyik gyermekemnek úgy, hogy Mátyás hada a sok fára-dalom miatt volt bús, a másiknak

tanítója meg azt mondja, hogy a költő azért mondja búsnak, azaz komornak Mátyás hadát, mert annak, mint „fekete sereg”-nek, sötét, komor, bús megjelenése volt.

Gyermekeim már hajba is kapnak a két fölfogás miatt, mert egyik sem enged a másiknak.

Hogyan tegyek köztük igazságot?

Kérdezi tisztelettel

Egy családapa.

21. kérdés. Hogyan lehetne a hírlapok kontár, nyelvészkedő cikkei ellen megvédeni a közönséget?

K. B.

22. kérdés. Bukarestbe szakadt magyar ember kérdezi tőlem, ismerem-e a *milling* szót s tudom-e, mi a jelentése. Úgy tudja, Kecskemét körül járatos szó. Én Félégyházáról ismerem, de nem önállóan, hanem mindig csak ebben a hasonlításban: *olyan éles, mint a milling*. Hódmezővásárhelyen szintén ebben a formában járatos, a szó jelentését azonban se félégyházi, se kecs-

keméti emberek nem tudták nekem megmondani. SZINNYEI Tájszótára azonban tudja, még pedig KASSAI I. Szókönyve nyomán, amely szerint a *milling* = *hóhérpallas*. Kérdés, az Alföld melyik vidékén használatos ez a szó s hol ismerik a jelentését?

Móra Ferenc.

23. kérdés. Hol ismerik és hol használják az *asztalszék* nevezetű parasztbútort? Vagy ha nem is ilyen név alatt, ismeretes-e az olvasó vidékén, falujában, tanyáján egy egészen *alacsony asztalféle*, s mi ennek a neve? Milyen az alakja (négyzetleges vagy kerek a lapja), mekkorák a méretei (különösen fontos a *magassága*), hol tartják a házban, milyen alkalmakkor használják, használják-e más célra is, mint amire általában az asztalt használni szokták? Kérjük tisztelt olvasóinkat, különösen a nép között élőket, hogy ha személyesen nem is tudnak erről, kérdezősködjének öreg parasztasszonyoknál e felől, s küldjék be válaszaikat féloldalra írt papirlapokon a szerkesztőségbe.

FELELETEK.

Felelet a 4. kérdésre. „A kéki nép és a kéki nád” c. készülő néprajzi dolgozatomban egy nádféleségről a következőket írom: „A legidősebb nemzedék azt állítja, hogy Kék község területén hajdan háromféle nád termett . . . A harmadik nádféleség „busa”-nak nevezett virágzata „bojtos” volt. A busa — a szóban forgó nádféleség éretlen állapotában barna, — érett korában „sűrű-veres” színű volt. Levele túlságosan széles volt. A levél zöld színű volt. Értével barnára változott. Szára előbb zöld volt. Később

sárga színűvé lett. Éretten rendkívül hosszú, „sugár nélkül való”, „bördös” és „sízjas” volt. Ezt a nádféleséget „bördös” száráról „bördös-nád”-nak nevezték. Ez a nádféleség a bordások keresett nádja is volt. Borda készült belőle. Ezért „borda-nád”-nak is mondták.” *E dolgozat rész jegyzete:* „Az idézőjel közé szorított szavak közül egyedül a „bördös” szó szorul magyarázatra. — Van tehát egy nádféleség, melynek „bördös” a szára. Régóta tudom, hogy a hagyma magtermő szára is „bördös”. Kérdezősködé-

seim során hallottam azt, hogy ilyen a vízbürök szára is. A „Né-pünk és Nyelvünk“ c. folyóirat 1929. évi 4–6. füzetének 203. lapjáról olvasható: „a vastag szénára és szalmára is, melyet nem jónak tartanak, azt mondják, hogy bördős“. Nyilvánvaló, hogy itt hibás szénáról és szalmáról esett szó. Ez utóbbiról, — bizonyos megszorítással, — én is hallottam. Elöttem a megdült árpa különös módon, betegesen vastagodott szalmáját mondták „bördős“-nek. A bordanád-, a hagyma- és a vízbürök-, továbbá a „nem jó“ széna- és szalma-, végül a betegesen vastagodott szalmaszárak részben, vagy egészben üresek. A „bördős“ szó azonban nem jelentheti a szár ürességét, mert más nádféleség, vagy a foltosbürök, vagy a magnélküli hagyma, vagy pedig a jó szénaféleség, avagy az egészségesen mövő szalmaféleség szárairól; — bár ezek szintén üresek, — egyetlen egy ember sem mondta elöttem azt, hogy „bördős“-ek. A növény „nem jó“, vagy hibás voltát sem jelentheti a „bördős“ szó. Például: a szalma „bördős“ szára aljazásra ugyancsak jó; az esőben megbarnult, tehát hibás széna nem „bördős“. — Kérdésködésem során egy öreg nádkötőtől, Széles Dánieltől azt hallottam, hogy a „bördős“ szó a bordanádra alkalmazva „pöffedt“-et jelent. A bordanádat azért mondják „bördős“-nek, azaz pöffedtnék; mert szára — más nádféleségek szárához viszonyítva — olyan, mintha meg volna pöffedve. — Amikor a vízbürök és foltosbürök, — továbbá a maghagyma és magnélküli hagyma, — végül az egészségesen és betegesen vastagodó szalma szárait sorban összehasonlítom, igazat kell adnom az én jó öreg nádkötőmnek. — Egy idősebb aszszony, Riczu Jánosné, a maghagy-

ma „bördős“ száráról azt mondta elöttem, hogy „böndős“. Ez a szó találóbó lehet a maghagyma szárára. Ám helytelen a bordanád-, a vízbürök — és a betegesen vastagodott szalmaszárakra. — A „bördős“ szó itt tehát „pöffedt“-et jelent“. Eddig tart az idézet. — *Meg kell jegyezmem még a következőket:* Kétségtelen az, hogy a szóbanforgó nádféleség „bördősnád“ és „bordanád“ nevei nem egy tulajdonságra utalnak. — Valószínű az, hogy a „bördős“ és „bordás“ szavak ősi jelentése egy és ugyanaz. — Milyen módon juthatott a „bördős“ szó mai értelméhez? Talán az emberi test bordás része és a maghagyma „bördős“ helye összehasonlításával? — Ennek megfejtésével próbálkozzanak meg mások.

Dr. Nyárády Mihály.

Felelet a 7. kérdésre. Túrkevéiben még több öreg ember él, aki a Kun Miatyánkot ma is tudja. Eddig a következőket sikerült feljegyezniem:

Márki Lajos 74 éves, kiscgazda, aki idős Vincze Sándor 30 évvel ezelőtt elhalt öreg földmivestől tanulta, a következőképpen tudja:

„Béom attamaz kemzen kekte, szenlészen szenadon. Mici jelen gerde ali kekte. Béom akobozne okne mozne bergezge pütyötör küngiüb. Ilgézom melnehezde ilnehezde utru gergende. Arna aglia morga. Bokacsali bocsalí így és tengere Amen“.

Vincze Sándor 74 éves földmivés, az elébb említett idős Vincze Sándor fia, apjától tanulta még gyerek korában, de már csak hiányosan tudja ilyen formán:

„Béom attamaz kemzekekte szenadon. Mici jégengerde. Ilbéom oknemozne bérbezge pütyötör küngöd. Ornánglia morga bokacsali bocsanígy és tengerez“.

Vincze Imre, ugyancsak idős Vincze Sándor fia, 63 éves földműves, apjától, aki 1829-ben született és 1900-ban halt meg, még gyermek korában tanulta és még ma is igen csak minden este elmondja imádság helyett, úgy mint azt apjától is gyakran hallotta és aki ugyancsak az apjától tanulta. Így hangzik:

„Bézom attamaz kemze kekte, szenlészen szenadon. Mici jegengerde alikekte Bézom akomozne oknemozne barbezge pütyötör küngöd. Ilbézomi nénemezde utru gergende, olyan ánglia morga. bocacsali bocsanéz és tenger ez Amen“.

Pozsonyi András 47 éves csősz, nagyapjától, kapás Molmár Mihálytól tanulta, aki 1895-ben 74 éves korában halt meg. Állítása szerint nagyapja házában volt egy régi könyv, amelyikben az általa tudott szöveg nyomtatásban is meg volt. A Kun Miatyánkot így tudja:

„Bézom attamaz kemzekekte. Szenlészen szenadon. Mici jégergerde alikekte. Bézom akkomozne perbezge pütyötör küngöd. Ilbézom melnehezde, ilnehezde utru gergenge. Ornánglia morga, bokacsali bocsanígis tenger ez Amen“.

Dr. Györffy Lajos.

Feleletek a 10. kérdésre. A fésűvel való temetés itt *Félegyházán* meg van. Több esetben, mint nem. A halottakat megfésülik s a fésűt azután a koporsóba teszik a halott mellé. Ha nem teszik a halott mel-

lé, akkor a fésülés után a fésűt megmossák, mert azt tartják, hogy ha nem mossák meg, akkor az, aki vele fésülködik, sárgaságba esik. Hogy a fésűvel való temetés nemcsak a köznépnél van meg, arra példa, hogy Csokán Lajos tanártársam koporsójába is beletették a fésülésre használt fésűt.

Szokás az is, hogy a fésülködésnél kihullott haját összegyűjtik, esetleg kis párnát tönnek ki vele s úgy teszik a halott feje alá. Ha nem teszik a halott feje alá, akkor elégetik, de ez nem jó. Az elégetés annak jelzésére való, hogy: porból lettünk s porrá leszünk.

Ezen adatokat Szabó Györgyné 68 éves, úgynevezett énekes asszony közléséből tudom, ki 28 éve foglalkozik a halottak eltemetésével. Házunk régi bejáró asszonya. Mikor sógornéja Szegeden a kórházban meghalt, a halott kihullott haját bevitte Szegedre, hogy sógornéja feje alá tegye, de nem engedték meg neki.

Szalay Gyula.

Röszkén is eltemetik a nő és gyermekhalottal azt a fésűt, amellyikkel utoljára fésülték. Párnája alá rakják, papirosba vagy kiskendőbe (zsebkendőbe) csavarva. A babona azt tartja, hogy a halott eljön azért, aki avval a fésűvel fésülködik. — A férfi-halott lába alá rakják a borotvát, pamacsot s szappant.

Heim Mária.